

Nebi Miş

nmis@setav.org

KORONAVİRÜS MÜCADELESİNDE TÜRKİYE, ABD, AB VE İNGİLTERE'NİN DEVLET KAPASİTESİ

Güçlü devlet, aslında bu yeni dönemde en genel anlamda devlet kapasitesinin yeterliliğine işaret etmektedir. Bu kriz döneminde güçlü devlet kapasitesinin önemi; sağlık, ekonomi, eğitim, ulaşım, tedarik zinciri, bilimsel araştırma, dijitalleşme, etkin yönetim, güvenilir siyasi liderlik, iyi işleyen yürütülen iletişim becerileri gibi birçok başlıkta test edildi.

Pandemi döneminde dünya iki konuyu epeyce tartıştı. İlki, pandemiden sonra dünyanın ne yöne gideceği ile ilgili senaryolardı. Bu konuda birbiriyle çatışan genelleştirilebilecek 3 farklı tez ya da yaklaşım ortaya çıktı. Birinci grupta, radikal değişimciler vardı. Bu yaklaşımı savunanlar; tarihsel bir kırılma anından geçildiğini ve köklü bir değişim yaşanacağına ısrarlılar. İkinci grupta, dönüşümcüler yer aldı. Dönüşümcülere göre küresel kırılma tahmin edildiği gibi tamamen mevcut düzeni ters yüz edecek paradigmatik bir değişimi içermeyecek. Bu tezin savunucularına göre zaten koronavirüs öncesinde dünya düzeni belirli alanlarda bir dönüşümden geçmekteydi. Dolayısıyla daha önceden başlayan dönüşüm, korona sonrası dönemde ölçek ve devinim olarak hızlanacaktır. Üçüncü grupta, kuşkucular yer alıyor. Onlara göre korona krizi tarihsel bir kırılmaya işaret etmiyor. Dolayısıyla yeni dönemde, mevcut kapitalist sistem kendi krizlerinden beslenerek ve güçlenerek çıkacaktır.

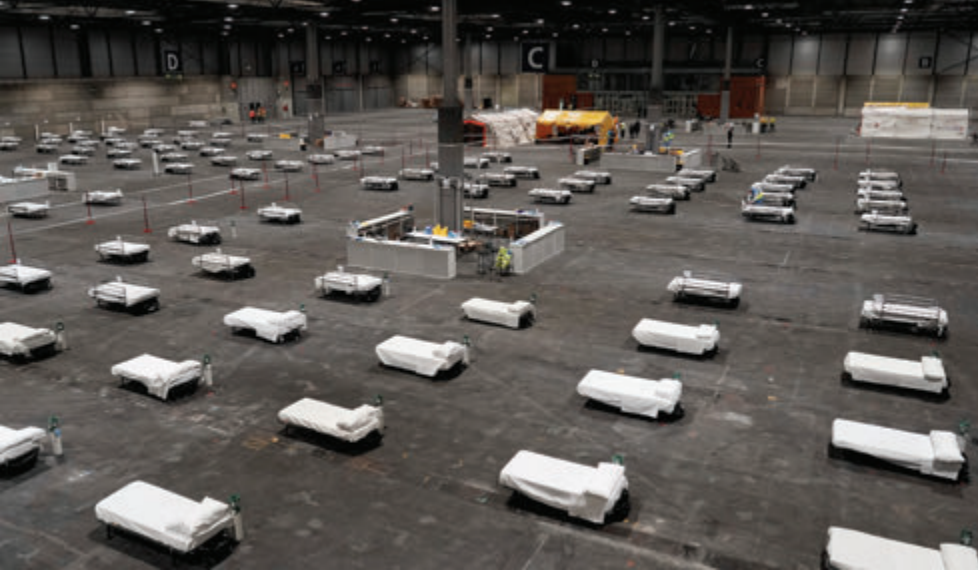
İkinci tartışma alanında, krizi hangi ülkenin, hangi rejim türünün ve ne tip siyasi liderliklerin daha iyi yönettiği meselesi vardı. Bu başlıktaki tartışmalar, somut gerçekliklerin göstergeleri üzerinden farklı bir konunun öne çıkmasıyla sonuçlan-

dı. O da kriz yönetimi başarısında, devletlerin demokratik ya da otoriter olmaları üzerinden yapılan karşılaştırmanın yanlışlığıydı. Dolayısıyla krizle mücadele başarısını getiren en önemli faktörün güçlü devlet kapasitesi olduğu anlaşıldı. Türkiye, Almanya, Güney Kore ve Japonya gibi krizi iyi yöneten ülkelerin, kamusal sağlık kapasitesinden, eğitimi ve yeterli sağlık personeline ve dijital alt yapıların yeterliliğine kadar farklı başlıklarda güçlü devlet kapasitesine sahip olması, bir avantaj olarak öne çıktı. İngiltere, İtalya, İspanya ve ABD gibi ülkelerin başarısız olmasında ise bürokratik hantallıktan, ülkelerin etkin olmayan yönetim kültürlerine ve krizlere hazırlık seviyesi düşük olan kurumsal kapasitelerine kadar farklı değişkenler etkili oldu.

Devlet Kapasitesi Ne Anlama Geliyor?

Ancak devlet kapasitesinin artırılmasından bahsedildiğinde sadece üretim, tüketim, savunma, eğitim ve alt yapı unsurlarının güçlü olmasını akla getirmemek gerekir. Bu dinamiklerin olması şart ama yeterli değildir. Güçlü devlet kapasitesi denince; altyapı yatırımlarının yeterliliğinden, özel sektörün güçlü olmasına, milli ve yerli üretim kapasitesinin yoğunluğundan devletin yönetsel ve kurumsal kapasitesinin istikrarına, yönetim sisteminin işlevselliğinden

Covid-19 salgını nedeniyle sağlık sistemi çöken Avrupa ülkeleri çareyi gemi, tren ya da sergi salonlarını hastaneye dönüştürmekte buldu. Salgından en fazla etkilenen ülkelerin başında gelen İspanya'nın başkenti Madrid'de kongre ve sergi merkezi geçici hastane görevi görüyor. (22 Mart 2020)

bürokrasinin etkin işletilmesine, devlete, iktidara, devlet kurumlarına ve siyasete olan güvenden ekonomik ve siyasi istikrarın sürdürülebilir olmasına ve en nihayetinde siyasal iktidarların toplumsal desteğinin mahiyetine kadar birçok farklı dinamik göz önünde bulundurulmalıdır.

Güçlü devlet; tehditlere karşı direnci yüksek güçlü kurumları olan, karşılaştığı krizlerle başa çıkabilecek alt yapı yeterliliğine ve devletin mevcut kapasitesini en iyi ve etkin şekilde harekete geçirebilecek yönetimlere sahip devlet olarak tanımlanabilir. Güçlü devlet, aslında bu yeni dönemde en genel anlamda devlet kapasitesinin yeterliliğine işaret etmektedir. Bu kriz döneminde güçlü devlet kapasitesinin önemi; sağlık, ekonomi, eğitim, ulaşım, tedarik zinciri, bilimsel araştırma, dijitalleşme, etkin yönetim, güvenilir siyasi liderlik, iyi işleyen bir bürokrasi ve düzgün ve güvenilir yürütülen iletişim becerileri gibi birçok başlıkta test edildi. Hatta stratejik alanlarda özel sektör kapasitesinin yeterliliği ve kriz zamanlarında harekete geçirilebilmesi bile bu dönemde güçlü devlet kapasitesi üzerinden değerlendirildi.

Ülke Deneyimlerinden Çıkan Sonuç

Yeni dönemde "güçlü devlet kapasitesine olan rağbet", krizle mücadele deneyimleri üzerinden gerekçelendirildi. Örneğin Almanya'nın, pandemi salgını ile mücadelesindeki başarısı, yeterli sağlık altyapısına, ekipmanına ve yetişmiş sağlık personeline sahip olmasıyla açıklandı. Gelişmiş araştırma kurumlarıyla, erken dönemde yeterli testi üreterek, yapılan testlerden hızlı sonuç alınması, Almanya'yı diğer Avrupa ülkelerinden farklılaştırdı. Dolayısıyla erken teşhis ve tedavi imkanının sağlanması Almanya'ya avantaj sağladı. Pandemi başladığında Almanya, 28 bin solunum ünitesine sahip yoğun bakım yatak kapasitesi ile diğer Avrupa ülkelerinin oldukça önündeydi.

Yine pandemi salgını ile mücadelede en başarılı ülkelerden biri olan Türkiye, sağlık kapasitesi açısından Almanya'nın da üzerindedir. İstanbul'da son iki ay içerisinde açılan hastaneleri hariç tuttuğumuzda, salgın başladığında Türkiye'de 100 bin kişiye düşen yoğun bakım yatak sayısı 40'ı bulurken, bu rakam gelişmiş ülkeler olan ABD'de 34.7, Almanya'da 29.2, İtalya'da 12.5, Fransa'da 11.6, Güney Kore'de 10.6, İspanya'da 9.7, Japonya'da 7.3 ve İngiltere'de 6.6'ydı. Bu bağlamda, Almanya ve Türkiye gibi yeterli sağlık kurumlarına ve ekipmanlara sahip ve aynı zamanda bu anlamda yeterli sayıda ye-

tişmiş insan gücüne sahip ülkeler bu yüzyılın krizini iyi yönettiler.

Yine pandemi ile mücadelede Güney Kore, Vietnam, Japonya gibi ülkeler devlet kapasitesini harekete geçirerek hızlı test yapabildiği için başarılıydı. Özellikle bu ülkelerde dijital alt yapının gelişmesi ve yönetimin hızlı ve etkin karar alma ve bürokrasinin işletilmesi salgının kontrol altına alınmasında en önemli etkenlerdendi. Örneğin salgının ilk dönemlerinde, Japonya'nın 15 dakikada elde ettiği test sonucuna, Singapur 3 saatte, ABD ise ancak bir haftada ulaşabiliyordu. ABD'nin teknolojik ve bilimsel gelişmişlik düzeyinin Japonya ve Singapur'dan geri olduğunu söylemek güçtür. Ancak karar alma mekanizmalarının yönetimin katılığında dolayı yavaşlığı ve bürokrasinin hantallığı gibi nedenlerden ABD krizin altında kaldı. Zamanında etkin ve yaygın test yapamadı.

Başarılı ülkeler sadece doğrudan sağlıkla ilgili alanlarda üstünlüğe sahip olduğu için başarılı olmadılar. Aynı zamanda, tedarik zincirlerinin güvenliği, gıda başta olmak üzere tüketim ihtiyaçlarının zamanında karşılanması, gelişmiş e-devlet ve dijital alt yapı sayesinde birçok hizmetin bu alanlardan alınabilmesi gibi faktörler de bu başarının sağlanmasında etkili oldular. Altyapısını ve mevcut özel sektör kapasitesini harekete geçiremeyen devletler, başka ülkelerin yardım malzemelerine el koyarak bir çeşit hırsızlıkla krize çare aradılar. Dolayısıyla bundan sonraki süreçte, ekonomi ve gıda güvenliği, tedarik zincirlerinin sağlamlığı, sağlıkta, eğitimde ve yönetim hizmetlerinde devletin dijital alt yapısının güçlü olması, devlet kapasitesinin yeterliliği ile doğrudan ilgili olacak.

İtalya süreç yönetiminde başarısızdı. Bu net şekilde görüldü. Fransa ve İspanya devlet ve hükümet başkanlarının tutumu da İtalya'dan farklı değildi. Başına buyruk yönetimler, demokratik işlevsizlikle yüzleşmek zorunda kaldılar. Devlete, kurumlara ve

Salgın başladığında Türkiye'de 100 bin kişiye düşen yoğun bakım yatak sayısı 40'ı bulurken, bu rakam gelişmiş ülkeler olan ABD'de 34.7, Almanya'da 29.2, İtalya'da 12.5, Fransa'da 11.6, Güney Kore'de 10.6, İspanya'da 9.7, Japonya'da 7.3 ve İngiltere'de 6.6'ydı. Almanya ve Türkiye gibi yeterli sağlık potansiyeline sahip ülkeler bu krizi iyi yönettiler.

siyasi liderliklere bu ülkelerde toplumsal güven çok düşük olduğu için halk hükümetlerin aldığı kararları küçümsedi. Liderlere güvensizlik otorite karşıtı toplumsal kültürle birleşince, sokağa çıkmama ve sosyal mesafe kurlarlarına uyma konusundaki çağrılar, halkta ilk başlarda yeterince karşılık bulmadı. Dolayısıyla bu ülkelerde var olan mevcut devlet kapasitesinin de harekete geçirilmesi gecikti.

İngiltere Başbakanı Johnson, ABD Başkanı Trump, Brezilya Devlet Başkanı Bolsonaro gibi popülist liderler, ilk başta salgın tehdidini hafife aldıkları için, kendi vatan-daşları nezdinde güven kaybına uğradılar. Tehdidi yeterince ciddiye almamanın bir sonucu olarak, İngiltere Başbakanı Johnson, sürü bağışıklığı ile krizi atlatabileceğine inandı. Ancak kendisi de koronaya yakalandığı için, ilk başta verdiği karardan sert bir dönüş yapmak zorunda kaldı. Trump, ilk günlerde, "Ben bu konuda sorumluluk almıyorum" diyerek işin içinden çıkmaya çalıştı. "Çin virüsü" diyerek tehdidi önemsemedi. Bolsonaro, virüse karşı önlem alınmasını reddetti. Virüsü, "küçük bir grip" olarak tanımladı. Sosyal mesafe çağrısında bulunan Sağlık Bakanını görevden aldı.

Dolayısıyla da dünyanın en güçlü devletleri olan İngiltere ve ABD gibi ülkeler, var olan devlet gücünü ve kapasitesini harekete geçirip, doğru kararları zamanında almadıkları için krizi ağır maliyetlerle atlama zorunda kaldılar. Dünyanın herhangi bir yerinde savaş olduğunda en gelişmiş silahları binlerce kilometre ötelere taşıyan, dünyanın farklı yerlerinde bir operasyon yapacağı zaman askerlerini ve kamyonlar dolusu savaş malzemesini bir anda sevk edebilen ABD, bürokratik hantallık ve iç siyasi çekişme gibi nedenlerle etkin bir yönetim başarısını gösteremedi. Dolayısıyla güçlü devlet olmak, diğer alanlardaki kapasitenin etkin kullanılamaması halinde krizi başarı ile atlama yetmedi.

Türkiye ise yakın dönemde devlet kapasitesini artırmaya dönük

Cumhurbaşkanı Erdoğan normalleşme adımlarıyla ilgili yeni kararları açıkladı

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı Kabine Toplantısı'nın ardından açıklamalarda bulundu

Cumhurbaşkanı
RECEP TAYYİP ERDOĞAN

"Yeni normal düzende maske, mesafe, temizlik, bunları ihmal etmeyelim"

- **Şehirler arası seyahat** kısıtlaması 1 Haziran itibarıyla kaldırılacak
- **Kamu personeli** 1 Haziran itibarıyla normal mesaiye başlayacak
- **Kreşler** ve gündüz bakım evleri 1 Haziran'da açılacak
- **65 yaş ve üzeri** vatandaşlara sokağa çıkma kısıtlaması devam edecek
- **İşletme sahibi 65 yaş üstü vatandaşlar**, maske, mesafe ve temizlik şartına riayet şartıyla işlerine dönebilecek
- **20 yaş altı** sokağa çıkma kısıtlaması 0-18 yaş arası olarak uygulanacak
- **Plajlar, milli parklar** ve bahçeler 1 Haziran'dan itibaren faaliyete geçecek

- **0-18 yaş grubunun** tamamı, çarşamba ve cuma günleri 14.00-20.00 saatleri arasında sokağa çıkma sınırlamasına tabi olmayacak
- Yol güzergahlarındaki **dinlenme tesisleri** 1 Haziran itibarıyla faaliyete geçecek
- **Bireysel sporlarla** ilgili sınırlamalar kaldırıldı
- **Spor tesisleri** gece 24.00'a kadar hizmet verebilecek
- **Sürücü kursları** ve benzeri kurslar 1 Haziran itibarıyla açılacak
- **Kütüphaneler ve millet kuraathaneleri** 1 Haziran'da açılacak

- 1 Haziran tarihi itibarıyla **restoran, kafe, pastane, kiraathane, çay bahçeleri, dernek lokali, yüzme havuzu, kaplıca** türü işletmeler belirlenen kurallara dahilinde saat 22.00'ye kadar hizmet vermeye başlayacak
- **Müze ve öğren yerleri**, 1 Haziran'da açılacak
- **Deniz turizmi, balıkçılığı ve taşımacılığı** ile ilgili sınırlamalar belirlenen kurallara dahilinde kaldırıldı
- **Hayvan satış yerleri** 1 Haziran'da, hipodromlar 10 Haziran'da faaliyete geçecek

Kaynak: AA

Türkiye yakın dönemde devlet kapasitesini artırmaya dönük attığı adımların karşılığını salgınla mücadele sırasında almıştır. Dünyada pandemiye en iyi yöneten ülkelerden biri olmuştur. Sağlık sektöründe şehir hastanelerinin hayata geçirilmesi, sağlık ekipmanlarına yapılan yatırımlar ve kapsayıcı sağlık sigortası bağlamında kapasitesinin oldukça güçlü olduğu görülmüştür.

attığı adımların karşılığını salgınla mücadele sırasında almıştır. Dünyada pandemiye en iyi yöneten ülkelerden biri olmuştur. Sağlık sektöründe şehir hastanelerinin hayata geçirilmesi, sağlık ekipmanlarına yapılan yatırımlar ve kapsayıcı sağlık sigortası bağlamında kapasitesinin oldukça güçlü olduğu görülmüştür. Etkin ve hızlı karar alabilmeyi mümkün kılan bir yönetim sistemine sahip olunması, bürokratik süreçlerin işletilmesini kolaylaştırmıştır. Geniş toplumsal desteğe sahip güvenilir bir siyasi liderlikle yönetilmesi, toplumun alınan kararlara uyumunda sorun yaşamasını engellemiştir. Bu bağlamda, mevcut devlet kapasitesinin iyi yönetişimle birleştirilmesi, koronavirüsle mücadelede başarıyı getirmiştir.

Küresel düzeyde koronavirüsle mücadeleden çıkan en önemli sonuçlardan biri, devlet kapasitesini güçlendirme ihtiyacıdır. Dolayısıyla korona sonrası dönemde devletler, inovasyon temelli teknolojik yatırımları artırma, tedarik zincirlerini güvence altına alma, stratejik sektörlerde yerli ve milli sürdürülebilir üretimi teşvik etme, kendi kendine yeterliliği sağlamaya dönük adımları atma yoluna gidecektir. Bunun yanı sıra devletlerin, yönetsel ve idari yapılarında kurumları güçlendirme, stratejik sektörler için insan sermayesinin kalitesini yükseltme, e-devlet uygulamalarını ve dijitalleşmeyi yaygınlaştırma ve gıda ve su güvenliğini garanti etme gibi başlıklarda, krizlere hazırlıklı olmak ve dayanıklılık için, devlet kapasitesini güçlendirmeye dönük yoğun bir çaba içine girmeleri kaçınılmazdır. [1]